

Franckesche Stiftungen zu Halle

Dissertatio Juris Gentium Publici De Judicio Seu Censura Morum

Thomasius, Christian

[Halle, Saale], [1702?]

VD18 15585638

Caput. III. Censurae Morum Censura Morata.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-197130

fuit: Quæso sanctissime Imperator, ne ad hanc me necessitatem alliges, ut ego judicem de populo, de militibus, de senatu, de omni penitus orbe, judicibus, & tribunis, ac Ducibus. Hæc sunt, propter quæ Augustum nomen tenetis; apud quos censura defecit: non potest hoc implere privatus. Veniam igitur ejus honoris peto, cui vita impar est, impar est confidentia; cui tempore sic repugnant, ut censuram, hominum natura non quærat. Hoc est, ut tandem aliquando hoc caput claudamus, prudenter judicavit Valerianus: Censuræ morum in Monarchia, imò in Republica, bene constituta locum non esse.

CAPUT. III.

CENSURÆ MORUM
CENSURA MORATA.

§. I.

*Transitus ad
probationem,
quod Censura
morum non
expediat Rei
publicæ.*

UT igitur ab eo incipiamus hoc caput, in quo finivimus præcedens, facile jam ex dictis probari poterit, Censuræ morum prout hætenus eadem in prioribus capitibus descripta fuit, in bene constituta Republica locum non esse.

Sed hic nobis brevioribus esse licebit. Antea enim testimoniis & autoritatibus fuit opus ad veritatem historię eruendam & ritè formandum quæstionis statum. Nunc magis ponderanda sunt rationum momenta. Licebit tamen aliquando illustrationis gratia aliorum dicta vel addere vel interspergere.

*Sententia communis nobis
adversa tenor,
Methodus dicendorum,*

§. II. Ajunt igitur communiter: Actiones indecoras ac turpes, quæ legibus notatæ non sunt, aut notari non possunt, uno verbo vitia civium, à magistratu eam in rem constituto, non prolixo processu, sed ex animi sententia, igno-

ignominia in sensus concivium incurrente, & existimationem notatorum aut etiam opes eorum afficiente coerceri debere, ut pudore erubescerent & notati & alii talia perpetrare in posterum timeant, ac ita tota civitas vitiis purgetur. Ita Censuram Romanam ex his rationibus fuisse commendatam, hactenus subinde notavimus & videri insuper possunt *Besoldius d. l. p. 164. seq. Bodinus p. 983. & 996. Philippus Carolus ad Gellium pag. 267.* Uti verò singula ferè verba dissentientium nobis argumenta præbent sententiæ nostræ declarandæ, in tantum, ut copia cogitationum propè laboremus, ita tentabimus an moderatissimo, sed & aptissimo disputandi genere usi, brevissimis quæstionibus errori communi possumus ruborem excutere, & simul iis, qui præjudiciis nondum sunt occæcati veritatem sententiæ nostræ palpandam tradere.

§. III. Agite igitur, & si vitia per censuram morum sunt corrigenda, mihi dicite, quænam? Si ea, quæ legibus notata sunt, non erit Censura morum, sed iudicium criminale. Sin ea, *quæ legibus notata non sunt*, quæro an notari possint lege ac debeant, (& tum lege notentur non censura,) an non debeant? si hoc, an ergo agnoscitis, esse quosdam actus vitiosos, qui non sunt objectum prudentiæ legislatoris? an rationes etiam nostis? Nonne Principis officium saltem est providere, ut malitia hominum inquietorum pacem externam turbantium coerceatur, & tranquillæ adversus illos defendantur? Nonne multa sunt vitia, quæ pacem & tranquillitatem externam non turbant? Annon multæ aliæ causæ subsunt, quo prudenti Principi non sudent saltem, sed & eum jubent, ut actiones etiam turpes lege poenali non coerceat, puta si sint mere internæ; si sint lapsus minutissimi, quos in hac naturæ conditione, etiam iis, qui magnam attentionem adhibere student, effugere non licet; si sint vitia animi ex communi corruptione resultantia, quæ

*Censura inartificialis
litis ostensa,
intuitu (1)
actionum notandarum,
quatenus ea
lege notari nequeunt,
aut notata non
sunt.*

ita frequentia sunt, ut non possint non destrui civitates, si pœnis humanis in istas animadverteretur, quousque in enormes actiones non eruperint? Annon ad hanc classem actionum pertinent avaritia, ambitio, ingratus animus, inhumanitas, hypocrisis, invidia, studium aliis detrahendi, superbia, iracundia & discordia? Si de his actionibus non dubitatur, annon etiam eo pertinent ignavia, impolities, lubricitas linguæ, libido, impudicitia, prodigalitas, intemperantia? Annon Apostolus æquè illam ac hanc classem operibus carnis accenset? Et quænam est adeo differentia, cur posterior classis præ priore sit vel legibus vel censura coercenda? Porro, annon multæ actiones turpes ideo pœnis humanis non notantur, ut actiones honestæ iis opposita eo melius dignosci possint, quod videlicet non intuitu pœnæ humanæ, sed ex virtutis amore sint susceptæ? Annon aliæ tanti non videntur esse momenti, ut iudices ideo sint inquietandi, aliæ verò sunt obscurissimæ disceptationis, in aliis denique planè inolitum vitium est, quod citra convulsionem totius civitatis tolli nequit? Quod si igitur prudentia legislatoria has & similes actiones pœnis non coercendas judicat, & dissentientes id fatentur, velint tamen eas notari à Censoribus, novæ quæstiones oriuntur: an officium Censorium prudentia regi debeat, an imprudentia? an prudentia Censoria sit opposita prudentiæ Legislatoriæ? An una prudentia alteri opponi possit?

*item, quæstio-
nis ea sunt
indecora,*

§. IV. Cum autem actiones illæ indecoræ, quæ à Censoribus notari debent, plerumque, si non semper, ad earum genera pertineant, quas modo diximus lege non esse notandas, aut Patroni Censuræ concedent quæstiones paragraphi præcedentis de rationibus actionum turpium legibus non notandarum, aut negabunt. Si negabunt, debent ostendere cur communia principia de objecto pœnarum humanarum cum recta ratione non conveniant. Si conce-

§. V. Sed abstrahamus jam à coactionis & metus illa circumstantia, & ponamus, debere easdem violentis remediis in Republica coërceri. Utrum omnia vitia coërcabit Censura morum, an saltem *quædam*? Si *quædam* saltem, annon falsa est commendatio censuræ, quod ope ejus purgetur Respublica ab omnibus vitiis? An privilegia habebunt vitia illa, quæ notare omittet officium Censuræ præ reliquis, & quænam sunt illa privilegia? Si omnia, an etiam notabunt *invidiam, emulationem, ingratitude, inhumanitatem*. An sufficientia erunt tribunalia Censuræ ad inquisitionem horum vitiorum & dijudicationem? Annon Seneca jam notavit omnia omnium judicum tribunalia non suffectura ad solas causas ingratitude dijudicandas? Et cur Censores Romani ista vitia non notarunt? Imo si sola *voluptatis* irritamenta putabunt esse notanda, an etiam notabunt *minimos lapsus* ex istis animi vitiis provenientes, an gradus constituent & enormes saltem coërcébunt? Si minimos lapsus, annon hoc inhumanum erit? Annon tota, Censura ob hanc inhumanitatem nova Censura indigebit? Annon liberorum hominum tum deterior erit conditio in Republica bene constituta, quam vilissimorum mancipiorum, sub durissima servitute? An iterum sufficient omnes omnium Censuræ curæ & circumspeditiones minima ista observandi? Si *lapsus enormes* saltem præ minoribus illis repri-

H 2

mere

mere intendant, quanam erit norma culpam ejusmodi latam à levi secernendi? An impolitiem, an jocum intempestivum an oscitationem, an rusticitatem ad graviora flagitia referent, an ad leviora? Cur, si ad leviora, ut videtur, talia referenda sunt, Romani, cordatissimi illi & prudentissimi mortalium has minutias tamen per Censores suos ignominia notarunt? Porro an vitia ejusmodi & actiones indecoræ ad officium censorum pertinebunt saltem, si quis *in publico* h. e. extra domum & familiam suam iis scandalum dederit aliis, an etiã *domestica* patrumfamilias actiones timebunt stylum Censoris? Si saltem publicas notandas volunt, annon iterum reprehendent Censuram Romanam, quam tamen, ut exemplar Prudentiæ ab aliis imitandæ commendant? Si & domesticas; An volent, quemlibet & in domo sua eundem decoris gradum observare debere, qui observatur in conversatione publica? Si illud, annon tollent omnes decori regulas omnium morationum gentium? Si indulgebunt, differentiam utique esse debere, & admittent decorum remissius in domo, quot & quantis apicibus opus erit, istud remissius decorum secernendi ab indecoro virgula Censoria coercendo? Et ut unico saltem exemplo rem declarem, si pater familias ex senatu ejiciendus est, quod in præsentia filix uxori expansis brachiis osculum dederit, quid de eo fiet, qui in præsentia filix, aut etiam ancillæ, superfluum ex visceribus ventum, gravissimum videlicet naturæ pondus cum strepitu emisit? An & hoc flagitium ad vindictam & attentionem Censorum pertinebit?

(2) intuitu
personarum
notandarum
infantum, fæ-
minarum, sa-
cerdotum, su-
periorum, Re-
fantes etiam & pueri?
An si hoc fiet, non inanis erit & su-
per-

§. VI. Nolo de actionibus plura quærere, ut ad personas pergam, quarum actiones a Censoribus notandæ sunt. An igitur omnes subjicientur virgulæ Censoriæ? quanto sudore officium hoc expediendum erit? An inferiorum, Re-
fantes etiam & pueri?
An si hoc fiet, non inanis erit & su-
per-

pervacua omnis patria potestas? An si hi curæ patrum relinquentur, sperare poterunt Censores, quod vitia radicitus e Republica extirpare possint, cum prima educatio firmas radices agat in animis hominum? Annon Bodinus suprâ conquestus est, quod educationis cura, quæ publica esse debeat, relinqvatur curæ privatorum? An etiam *fœmina*? Quid ad id vero Romani dicent, de quibus supra probavimus fœminarum mores relictos esse censuræ maritorum? Quo censuræ genere utentur Censores adversus sexum sequiorem? An senatu eas movebunt? &c. An castigabunt eas? Annon pudor Censorum & castitas magis tentationibus subjicietur? An præsumuntur si soli sint cum solis, de morum emendatione esse solliciti? Quod si fœminarum mores censuræ non subjicientur, quantum damnum patietur Respublica? Annon enim ad plerasque gentes applicari poterit, quod jam suo tempore Cato de Romanis dicebat: (*teste Plutarcho in Catone Majore s. m. 303.*) omnes homines mulieribus imperant, nos omnibus hominibus, nobis mulieres? &c. An etiam *Sacerdotes*? At si hos notare velint, annon ignominia illa verget in contemptum Ministerii? Si horum mores debeant à judicio morum imunes esse, nonne multa hominum parum moratorum scandala relinquentur in Republica? Annon horum exempla plus nocebunt, quam censura reliquorum proficiet? An & *superiores*? aut an ipsi Censores supremi erunt in Republica? Annon occasionem accipient Censores per ignominiam superiorum Rempublicam ipsam invadendi? An *Regem* etiam notabunt, & quemadmodum senatores senatu, ita Regem regno movebunt? Annon si in *monarchia* non facile locum esse Censoribus concedent dissentientes (cum Besoldo p. 168. & Bodino p. 983.) facile aliis ex multis rationibus consilium etiam suspectum erit in reliquis *Republicarum formis*? Aut annon & in reliquis *Rebuspublicis*.

licis etiam character Majestatis Censurum impatiens, resider?

(8) intuita
Censurum ipso-
rum, & an hi
ipsi viri sint
vacui, aut esse
possint? Cato-
nis Censorii
mores præci.

§. VII. Sed demus, hæc omnia carere dubio, quibus nam jam ipsa censura demandabitur? Annon ipsis magistratibus? At, dixit, supra Bodinus, hi solent sæpe in theatris turpibus spectaculis adsidere. Ergo severis Censoribus opus erit. Quid si autem ipsi Censores comædiis intersint? An censores Censurum creabuntur? At, inquirunt, veteres Romani operam dabant, ut Censores fierent illi, quorum vita non tantum a rapinis, sed a vitiis pene omnibus liberis fuerint & vacua (Besoldus d. l. p. 163. Bodinus d. l. p. 983.) Benè. An igitur & tales creari vultis? Haud dubie. Sed ubi eos inveniemus? An Dii erunt, an Dæmones seu Angeli, an homines? An homines dantur absque vitiis? si vitia habebunt Censores, cur non alios patientur esse & que homines? Porro Romanorum Censores tales ne fuerint, quales a Bodino & Besoldo prædicantur? An non Fabii Gurgitis & L. Lentuli censura hos autores refutat, quorum ille, licet defamatissimus, postea tamen ætate gravis censuram severissimis moribus egisse dicitur, hic vero repetundarum antea accusatus & condemnatus ut & alii censoria nota antea perstricti censores tamen facti sunt? (Macrob. lib. 3. Saturn. c. 13. Valer. Max. lib. 2. c. 4. in fin. & lib. 6. c. 11. in princip. Alexand. ab Alex. d. l. 3. c. 13. p. 723.) Annon M. Fabius Censor, dum filium furto insimulatum, ultimo supplicio affecit, contra leges parricidium in ipsa censura commisit? (vid. Paul. Orosius Hist. lib. 4. c. 13.) Annon Appii Claudii, annon M. Livii, & Cl. Neronis Censurum turbas (cap. præced. §. 27. & 28. memoratas) legerunt? Sed prodeat in scenam ipse Portius Cato Censorius, cujus virtutes & censura communiter a dissentientibus ad cælum usque extolluntur, (conf. Liv. lib. 39. c. 40) & a quo hodie-
num

num viri severi & virtuosum vitam præ se ferentes Catones appellantur. Quodnam factum turpius esse judicatis, uxorem in conspectu filiarum osculari (quam ob causam Cato senatorem senatu movebat,) an gloriari, cum Catone, quod nusquam a muliere amplexum tulerit, nisi aliquando cum vehemens tonitru esset, addito intempestivo joco, Jove tonante se felicem esse? (vide iterum Plutarch. in Cat. maj. f. m. 308.) Qvisnam jocus turpior, illene Catonis modo memoratus, an illius, quem inter ærarios Cato retulit, quod responderet: habeo quidem uxorem, sed non ex animi sententia? (vid. cap. 2. §. 11. seq.) Sed & hoc tanquam leve transeat. Nonne Cato ille virtutum exemplar homo fuit sordidus, inhumanus, (qui hominibus sicut jumentis uteretur, eosque ætate confecta expelleret & venderet,) laudator item sui & admirator, (quique apertam jactantiam magnanimitatis comitem putaret,) accusandi item & calumniandi studiosus, qui servos adigeret, ut pro certo pretio cum ancillis rem haberent, quique jam senex scortum aleret, & ut filii vultum saltem torviorem & ea de re pudore suffusum ulcisceretur, indecore fœminam vilis conditionis sub vanissimo prætextu in uxorem duceret? (vide omnino Plutarchum quædam ex his severe notantem in vita Catonis, eique subjuncta comparatione Catonis & Aristidis.) Denique annon, qui tales esse volunt Censores suos, recordantur eorum, quibus Cicero lib. 3. de LL. cum in Republica sua phantastica legem tulisset, quod Ordo senatorius vitia carere debeat, ceterisque speciem esse, ita sibi dubium movet ipse, & ita respondet. Q. Præclara vero, frater, ista lex est, & hæc patet, ut vitio careat ordo, & censorem quærat interpretem. A. Ille vero, etsi est totus tuus ordo, gravissimamque memoriam retinet consulatus tui, pace tua dixerim, non modo Censores, sed etiam judices omnes potest defatigare. M. Omitte ista, Attice. Non enim de hoc senatu, nec hinc de hominibus, qui nunc sunt, sed

sed

sed de futuris, si qui forte his legibus parere voluerint, hac habetur oratio. Nam cum omni vitio carere lex jubeat, ne veniet quidem in eum ordinem unquam vitii particeps. Id autem difficile factu est, nisi educatione quadam, & disciplina: de qua dicemus aliquid fortasse, si quid fuerit loci, aut temporis. Annon hoc idem est, ac si Cicero dixisset: ad Calendas Græcas, vel aperte confessus fuisset, talem ordinem non dari nec dari posse.

(4) intuitu
numeri Censo-
rum.

§. VIII. Quot vero Censores creabunt? An unum? hic non Censor fiet, sed Dictator & cum Dictatura imperium invadet. Neque unum Romani habebant. An duos? Atque hi ad corrigendos mores depravatos non sufficient, & si per alios rem expedire velint, aut per delatores, periculum subibunt, ne idem ipsis accidat, quod cap. præced. de Imperatore Claudio retulimus. Quid si vero hi duo sibi invicem adversentur, & unus aliquem v. g. senatum movere velit, alter nolit? (vide omnino Cicer. pro Cluentio, c. 47.) An ergo tres erunt ut votorum pluralitas rem definiat? Atqui hoc nimis olet morem judicandi, & impedit liberam animi sententiam Censorum. Sed & tres toti Reipublicæ non erunt sufficientes. Ergo plurimi requirentur. Sed inter hos annon majores adhuc turbæ & dissidia timenda sunt. Ast Romani tamen duobus contenti erant. Bodinus d. l. p. 983. Quia videlicet Censores a Romanis lustris causa initio creabantur, non morum gratia.

3) intuitu mo-
di censuram
morum expe-
diendi.

§. IX. Fac autem, jam etiam de numero Censorum, constare quomodo hi officio suo fungentur? An ea observabunt, quæ naturale jus dicitur in causis cognoscendis observanda esse, an notandum examinabunt, testes producent, defensionem permittent? Minime. Id enim multas ambages requireret, & ita Romani Censores non agebant
vide

(*vide omnino Ciceronem pro Cluentio dd. ll.*) Sed annon hoc modo sæpè fallent & fallentur, si ad solam famam homines notent? Annon multos innocentes ignominia afficient? (*vid. Id. Cicero ibid. cap. 48.*) Porro an solis *verbis* increpabunt? Et hoc jam capite primo removimus. An si *ignominia* afficient, ignominia illa non erit *pæna*, non erit *infamia*, ut supra c. 2. §. 21. Cicero persuadere volebat? Annon, pæna est dolor ob delictum? Annon ignominia illa a Censoribus inflictæ dolorem inferebat? Annon motio ex ordine senatus, relatio inter ararios &c. pænarum species sunt? Annon vulgatum istud verum est; Oderunt peccare mali *formidine* pænæ? An infamia non est læsio existimationis nostræ per Magistratum facta? (*conf. supra c. 2. §. 22.*) Sed inquis, rescindi poterat hæc ignominia & rescissa sæpè fuit. Annon autem datur etiam restitutio in integrum contra rem judicatam? Quid si itaque innocentes damnentur a Censoribus, quis de iniquitate cognoscet? Si nemo, ut vult Bodinus p. 993. Censura in tyrannidem degenerabit. Si alii, dabuntur Censores Censorum.

§. X. Quando vero & quo tempore Censuram exer-^{(6) Intuitu temporis.}cebunt Censores. An saltem lustri sive quinquennalis, sive octodecimestris tempore, an & tempore *intermedio*? Si illo saltem, ut faciebant Romani, quot flagitia interim curæ & notæ Censoriæ se subducent? Quomodo vitia, quæ quotidiè patrantur possunt extirpari, si semel saltem per quinquennium ea notantur? Si continua erit Censura, continuæ indignationes, continuæ turbæ.

§. XI. Denique cui *usui* erit Censura? Ut *vitia*, dicunt,^{(7) Intuitu finis.}penitus *eradicentur* è Republica. Putatisne ita ex animi sententia? Annon vitia erunt, donec homines? An mediis civilibus homines possunt evadere pii, id est vere virtuosii, aliam

aliam enim pietatem homo sapiens non agnoscit? Annon hæc assertio evidentissimè repugnat Christianismo & doctrinæ Evangelicæ? Imo annon rectæ rationi directo adversatur? Oderunt peccare boni virtutis amore. An amor virtutis per servilem timorem apud ullum suscitabitur? Annon potius, si quid per Censuram efficietur, saltem cives dissimulabunt vitia & cautius saltem peccare studebunt? Imo si voluptas saltem cum suis vitiis coërcebitur, invidia autem, avaritia & ambitio sine nota relinquentur, annon ambitio & avaritia incrementa sumunt majora? Quodnam verò vitium plus nocet Reipublicæ? voluptasne cum multâ sinceritate & humanitate sæpè conjuncta, an insidiosa, & crudelis, ac fastu & arrogantia plena hypocrisis? Denique annon tota Dissertatio nostra ostendit, per Censuram in Republica Romana nil minus quam vitia eradicata esse? Annon apertum est, sæpius à Censoribus Romanis popularem auram captatam esse? (vid. Cicer. pro Cluentio c. 47. & ibi Silyvium p. 109) &c.

*Conclusio ex
hactenus dictis*

§. XII. Vides lector, quorsum te vertas, undiquaque palpari errorem communis sententiæ de utilitate judicii morum. Multa diximus paucis, sed pauca diximus adhuc intuitu eorum, quæ dicenda restant, si tempus dicendi restaret. Vides singulas lineas eorum, quæ diximus suppeditare peculiare observationes, neque nobis rationes deesse conficiendi integrum volumen, sed deesse otium & occasionem; deesse chartam, ut non prolixius testimonia virorum doctorum & sapientum recensere possimus.

*Causæ varie
erroris com-
munis.*

§. XIII. Sed quamnam est ratio, cur tot & tanti viri in errorem communem inciderint? Dicam & hoc paucis, quamvis rationes plures sint. 1.) est confusio census bonorum cum censura morum. Hæc perpetuo miscet Bodinus,

Bodinus, potissimum *p. 971. seq. usque ad p. 983.* 2.) Confusio quaestionum diversarum, quamvis affinium, v. gr. de legibus contra otium &c. quam confusionem admiserunt Alexander, Besoldus, Bodinus, Chokier aliique dum usum Censurae morum etiam aliis gentibus plurimis fuisse cognitum persuadere volunt. 3.) Fallaciae multae, ut quando Bodinus *pag. 990.* ex eo, quod lex Clodia rursus à Romanis sit abrogata, inferre vult, quod utilis, necessaria & salutaris Reipublicae semper fuerit Censura. *Conf. Ant. Augustin. d. LL. & Scetis sub Lege Clodia.* 4.) Nimia admiratio factorum a Romanis, quasi omnia eorum facta sint prudentissima & iustissima. Huc pertinet integer tractatus Alberici Gentilis *de iustitia armorum Romanorum.* Talibus legendos commendamus *Augustinum de C. D. Pauli Orosii historias, les Oeuvres de M. de Saint Evremont &c.* 5.) Nimia admiratio Scriptorum Romanorum. Cum enim audiant, a pueritia eos Autores esse Classicos ob latinitatem, putant etiam esse infallibiles in iis omnibus quae tradunt. 6.) Hinc in praesenti materia nihil ferè afferunt quam auctoritates Livii, Valerii Maximi, Ciceronis &c. nec recordantur, quod iidem Romani commendent avtochiriam Lucretiae & Catonis, factum turpe Curtii &c. 7.) In specie vero admiratio, an adoratio Ciceronis, boni quidem Oratoris, sed non boni viri iudicio Historici ingenui ac prudentis Dionis *lib. 38. p. m. 66.* 8.) Imprudens interpretatio eorum quae ab ipsis Romanis, & ipso etiam Cicerone dicta sunt, dum non dijudicant, an ex animi sententia ab iis quaedam afferantur, an solum ut causae vel personae interserviant. Ita in orationibus pro Sextio, pro Milone, item in Pisonem Cicero obiter commendat censuram, sed in Oratione pro Cluentio iniquitatem ejus cum ratione demonstrat &c.

*Sennium re-
medium emen-
dandi mores.*

§. XIV. Sed hoc pacto inquis, si Censuram morum tollis, fenestræ aperiuntur flagitiis. Bona verba quæso. Cur non & januæ aut portæ? Non commendamus flagitia, absit, etiam si ostendamus, Censuram morum esse remedium ineptum ad ea tollenda. Aliud remedium suppetit, & melius & præstantius. Bonum exemplum. Si videlicet Princeps & Optimates virtuosè vivant. Hoc si fiat, Censore nullo erit opus. Si non fiat, vel mille Censores nihil proficient. Agnovit asserti hujus veritatem tandem post multas ambages ipse Besoldus *p. 163. 164. 168.* Et elegans eam in rem est locus Ciceronis *lib. 3. de LL. cap. 14.* Itaque subsisto, & rogo, ut Lectores benevoli hoc velint esse Cato-

ne contenti,

F I N I S.

